

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 106
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau - Projektas)
(TAP-21-1295; TAIS NR. 21- 28003(2))

2021-10-04 Nr.
Vilnius

Projekto rengėjai: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: Pašalinti galiojančio Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 106 straipsnio nuostatų prieštaravimą Lietuvos Respublikos Konstitucijai (žr. žemiau).

Dabartinė situacija: Konstitucinis Teismas (toliau - KT) 2021 m. kovo 19 d. priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 302¹ straipsnio, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – KT nutarimas), kuriuo konstatavo, kad BPK 106 straipsnis tiek, kiek pagal jį asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nėra atlyginamos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui, prieštarauja Konstitucijai.

(KT nutarime analogiškas sprendimas priimtas ir dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 302¹ straipsnio – buvo pripažinta, kad šis straipsnis tiek, kiek jame nėra nustatyta, kad, teismui nusprendus nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylą nenustačius administracinio teisės pažeidimo įvykio ar sudėties, asmeniui, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, atlyginamos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui, prieštaravo Konstitucijai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad ATPK nustojo galios 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus Administracinių nusižengimų kodeksui (toliau - ANK), o ANK 666 straipsnyje nustatyta, kad administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimo teisme išlaidos, *inter alia* išlaidos advokatui teismui nutraukus administracinio nusižengimo bylą nenustačius nusižengimo požymių, atlyginamos *mutatis mutandis* taikant atitinkamas BPK nuostatas, poreikis keisti galiojančią ANK neįkyla).

Projekto esmė: Projektu siūloma BPK numatyti, kad:

- 1) asmens patirtos išlaidos advokato paslaugoms apmokėti iš valstybės lėšų būtų atlyginamos tais atvejais, *kai asmuo yra išteisinamas*;
- 2) atsižvelgiant į bylos aplinkybes, būtų atlyginamos *tik būtinos ir pagrįstos* išlaidos advokato paslaugoms apmokėti;
- 3) būtų atlyginamos tik išlaidos advokato, *kuris dalyvavo byloje kaip kaltinamojo*, kuris buvo išteisintas, *gynėjas*, paslaugoms apmokėti;
- 4) išlaidos advokato paslaugoms apmokėti būtų atlyginamos *iš valstybės lėšų teisės aktu nustatyta tvarka*.

Siekiant išlaidų atlyginimo prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai turės būti pateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.

Projektui įgyvendinti reikalingos papildomos valstybės biudžeto lėšos. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad išteisintų asmenų skaičius (pvz., 2018 m. – 457 asmenys, 2019 m. – 338, 2020 m. – 260) ir nutrauktų administracinių nusižengimų teisenų, kai padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių, skaičius (pvz., 2019 m. nutrauktos 625 teisenos, 2020 m. – 729, 2021 m. –

164) kasmet iš esmės skiriasi (jis negali būti nuspėjamas ar kitaip prognozuojamas), taip pat įvertinus ir nevienodą kiekvieno asmens patirtų išlaidų advokatui dydį, apskaičiuoti tikslų reikalingų biudžeto lėšų poreikį nėra galimybių.

Derinimas: Projektas derintas su Generaline prokuratūra, Vidaus reikalų ministerija, Finansų ministerija, Teisėjų taryba ir Lietuvos advokatūra. Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas neprieštaruoja Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Įvertinę Projektą pagal kompetenciją atkreipiame dėmesį į Teisėjų tarybos derinimo metu teiktą pastabą Projektui. Teisėjų tarybos vertinimu, svarstyta, ar asmens patirtos išlaidos advokato paslaugoms apmokėti negalėtų būti atlyginamos iš valstybės lėšų ir tais atvejais, kai ikiteisminio tyrimo metu nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo (BPK 212 straipsnio 2 punktas) bei tada, kai byla nutraukiama, jeigu neįrodyta, kad asmuo padarė baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką, arba jeigu yra šio Kodekso 3 straipsnyje išvardytos aplinkybės, dėl kurių procesas negalimas (BPK 403 straipsnio 1 dalies 6 punktas).

Projekto rengėjai neatsižvelgė į šią pastabą, argumentuodami tuo, kad, viena vertus, Projektu BPK keičiamas būtent KT nutarime pateikto išaiškinimo apimtimi, kita vertus, toks advokato išlaidų atlyginimo pagrindų išplėtimas sukurtų papildomą finansinę naštą valstybei. Įvertinus tai, rengėjų manymu BPK projektu siūlomas teisinio reguliavimo variantas yra optimalus siekiant balanso tarp BPK projekto tikslo – įgyvendinti KT nutarimą ir valstybės finansinių galimybių.

Neneigiant būtinybės priimant sprendimus atsižvelgti į valstybės finansines galimybes, manytina, kad vien biudžeto lėšų taupymas negali tarnauti pagrindiniu ir vieninteliu kriterijumi į kurį atsižvelgiama nustatant teisinį reguliavimą. Ne mažiau svarbus yra teisinio reguliavimo logiškumas nuoseklumas bei sistemiškumas. Pabrėžtina, kad kaltinamasis advokato paslaugomis naudojasi (tai yra ir patiria atitinkamas išlaidas) ne tik paskutinėje proceso stadijoje – priimant jo atžvilgiu sprendimą, - bet nuo pat pirmosios jo apklausos momento ir viso ikiteisminio tyrimo bei bylos nagrinėjimo teisme (kas gali trukti ne vienerius metus) metu. Atlyginant patirtas išlaidas tik išteisinamojo nuosprendžio atveju, toks reguliavimas galėtų būti vertinamas kaip nenuoseklus ir nesistemiškas, kadangi ir išteisinimo atveju būtų atlyginamos išlaidos advokatui *ne tik* pastarajam dalyvaujant kaip gynėjui teisme, bet ir ikiteisminio tyrimo metu.

Siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas projektui. Projektą siūlome **teikti į Tarpinstitucinį pasitarimą.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas